

Het Meerjarenplan Bosbouw kritisch bezien

De Stichting Bos en Hout heeft in de Houtwereld al in een vroeg stadium een voorlopige reactie gegeven op het vorig najaar verschenen Meerjarenplan Bosbouw (MJB) van de regering. Een goede analyse van de consequenties van de beleidsvoornemens voor boscconomie en houtproductie vergde meer tijd. Die zijn vervat in een brief van de SBH aan de Minister van Landbouw waarvan de hoofdzaken in dit Bos en Hout Bericht zijn vermeld.

In de eerste plaats moet worden opgemerkt dat wij het van groot belang achten dat de regering haar bosbouwbeleid in een Meerjarenplan wenst te concretiseren, omdat een maatschappelijk goed functioneren van onze bossen een vooruitzien op langere termijn noodzakelijk maakt. Door de langzame groei van bomen moet

De regering wil ook meer houtproductie in weg- en grensbeplantingen

immers lang tevoren op te verwachten behoeften worden geanticipeerd, terwijl omgekeerd beslissingen van nu hun invloed doen gelden over vele decennia, dus ook voor toekomstige generaties.

De lange duur waarover het effect van in de bosbouw genomen maatregelen zich uitstrekt, de onomkeerbaarheid van in gang gezette processen en de grote belangen die daarbij op het spel staan vragen een zeer kritische benadering van structurele beleidsvoornemens.

Onze kritiek richt zich op de volgende punten:

1 Het in het MJB ontwikkelde beleid heeft zeer nadelige gevolgen voor de omvang van de houtproductie in het Nederlandse bos, met alle gevolgen vandien voor grondstoffenvoorziening, importbehoefte, bosbedrijfsresultaten en werkgelegenheid.

In het MJB zijn deze gevolgen niet naar voren gebracht. Wij hebben geprobeerd zelf een deel van de effecten te berekenen aan de hand van gegevens in het MJB zelf. Dat leidde tot de volgende conclusies: mocht men geïnteresseerd zijn in de wijze van berekening dan kan men die bij onze Stichting opvragen.

1.1 18% van het bosareaal krijgt het „accent natuur” wat een beperking of verbod van houtkap betekent. Dit kost per jaar 225.000 m³ houtoogst, waarvan 75% als gevolg van het onttrekken van 11% van ons bos aan de houtproductie.

1.2 Het verlengen van de omloop in het Nederlandse bos (83% i.p.v. de huidige 30% moet ouder dan 80 jaar worden) kost aan bijgroei in het bos minimaal 380.000 m³ per jaar en aan houtoogst minimaal 250.000 m³. Bij deze berekening is uitgegaan van de boomsoortenverdeling zoals die in het MJB zelf worden nagestreefd (zie ook 1.4). Bij deze berekening is niet de 18% betrokken die volgens het MJB het accent natuur moet krijgen.

Wij hebben voorts buiten beschouwing gelaten het negatieve effect van omloopverlenging op de houtproductie doordat aanpassing van vooral de genetische kwaliteit van het bos aan de huidige inzichten en mogelijkheden vertraagd plaats vindt.

1.3 De in het MJB voor 2050 nagestreefde productie van 1,2 miljoen m³ in het huidige bosareaal achten wij niet haalbaar. Het MJB heeft de oogst van hard loofhout o.i. 100.000 m³ te hoog ingeschat. Dit impliceert dat de totale oogst in het huidige bosareaal niet meer dan 1,1 miljoen m³ zal bedragen niet meer dan bij onveranderd beleid zou zijn gerealiseerd.

1.4 Het is onverklaarbaar dat het areaal populier, onze

snelstgroeïende boomsoort, in het bestaande bosareaal met 9.500 ha wordt verminderd. Het betekent een oogstverlies van *minstens 50.000 m³ per jaar* en bovendien een verlies aan snel te realiseren oogst.

1.5 Uit de voorgaande punten blijkt dat enkele beleidsvoornemens in het MJB leiden tot een permanente derving van houtoogst van minimaal 525.000 m³, waarbij dan nog gerekend moet worden een misschatting (zie 1.3.) van 100.000 m³. Dit afzien, resp. verlies van een houtoogst van totaal 625.000 m³ is in het geheel niet te rijmen met het standpunt van de regering dat verhoging van de zelfvoorzieningsgraad van Nederland van het grootste belang is (pag. 39 MJB). Doordat de invoer van rondhout steeds problematischer wordt en een toename van de rondhoutvoorziening vanuit het buitenland ondenkbaar is betekent het afzien van de genoemde 625.000 m³ dan ook een in stand houden van een invoer in de vorm van halffabrikaten ter waarde van 200 tot 250 miljoen gulden per jaar. Om enkele voorbeelden te noemen: De genoemde 625.000 m³ rondhout is equivalent met 125.000 ton cellulose of 360.000 m³ gezaagd hout, resp. 25% en 13% van onze invoer van 1983.

1.6 De in punt 1.5 genoemde invoer van 625.000 m³ rondhoutequivalenten per jaar betekent een *onnodig beroep op houtbronnen elders in de wereld*. (Een dergelijk kwantum betekent een kaalkap van 4.000 à 5.000 ha bos per jaar.) Dit staat haaks op hetgeen in de inleiding tot het MJB is vermeld, namelijk: „Gezien de afhankelijkheid van de lokale bevolking, met name in de Derde Wereld, van het daar aanwezige bos en de steeds groter wordende problemen die ontstaan door het verdwijnen van dat bos, hebben wij de verantwoordelijkheid om zo met dat bos om te gaan dat wij zo min mogelijk beslag leggen op bossen elders in de wereld.”

1.7 Het zal duidelijk zijn dat de hiervoor genoemde verliezen aan potentiële, dus extra houtoogst tevens een *niet-benutten van mogelijkheden tot extra arbeidsplaatsen betekent*. Het gaat hierbij om werkgelegenheid in de boomkwekerijen, de bosbouw, de houthandel en de houtverwerkende industrie. Anderen zullen beter dan wij in staat zijn deze werkgelegenheid in meer concrete gegevens uit te drukken.

2 Het MJB, zoals nu voorgesteld, heeft al evenzeer nadelige gevolgen voor de aard van het houtaanbod uit het Nederlandse bos of geeft daaromtrent grote onzekerheid.

Wij baseren ons hierbij vooral op het bestaande bosareaal omdat dit de realiteit van nu is en omdat dit areaal in de komende decennia het overgrote deel van het Nederlandse hout zal blijven produceren.

2.1 De boomsoortensamenstelling zal ingrijpend veranderen ten opzichte van de uit de 3e Bosstatistiek bekende samenstelling. *Deze omschakeling is, gezien vanuit het belang van de houtvoorziening van ons land, schadelijk.*

Wij hebben de in het MJB voorgenomen veranderingen in boomsoortensamenstelling aangegeven in de tabel. Daaruit blijkt een afname van het zo belangrijke naald-

Boomsoortensamenstelling van het Nederlandse bos

	Oppervlakte (× 1.000 ha)			
	Huidige situatie (meest recente gegevens)	Meerjarenplan Bosbouw Planning voor 2050		
		Huidige areaal	Toek. areaal ²⁾	
Spontaan bos ¹⁾	(10,5) ³⁾	34,5	(34,5) ⁴⁾	35,0
Eik	33,5	38,0	48,0	46,0
Beuk	5,5	15,0	16,0	15,5
Es	5,5	9,5	11,0	15,0
Populier	17,0	7,5	7,5	20,5
Berk	5,5	7,0	14,0	7,0
Andere loofbomen	5,5	2,0	7,0	3,5
Totaal loofhout	72,5	79,0	103,5	107,5
Grove den	131,0	71,0	81,0	72,0
Corsic.den	11,0	20,0	20,0	25,0
Douglas	19,5	72,0	72,0	72,0
Lariks	22,5	2,5	2,5	2,5
Andere naaldbomen	22,5			
Totaal naaldhout	206,5	165,5	175,5	171,5
TOTAAL	279,0	279,0	279,0	314,0

¹⁾ Houtoogst uitgesloten

²⁾ Huidig areaal + 35.000 ha nieuw aan te leggen Staatsbos

³⁾ Oppervlakte spontaan bos verwerkt in oppervlakte cijfers voor de verschillende boomsoorten; officiële gegevens

⁴⁾ Idem; schatting Stichting Bos en Hout

hout, een decimering van de oppervlakte snelgroeïende loofhoutsoorten en een drastische opvoering van het areaal langzaam groeiend en weinig rendabel zogenaamd hard loofhout (eik, beuk, es, berk e.a.). Hiermee is overigens allerm minst gezegd dat een beperkte productie van vooral eik en beuk, mits van goede kwaliteit, niet van belang is.

2.2 *Er wordt geen inzicht verschaft in het verloop van het veranderende houtaanbod. Dit is in het kader van een verantwoord nationaal houtvoorzieningsbeleid onacceptabel.*

De in het MJB nagestreefde houtsoortensamenstelling en lange omlopen zullen door hun sterke afwijking van de huidige situatie in de komende decennia tot ingrijpende veranderingen in het houtaanbod leiden, zowel in kwantitatief als kwalitatief opzicht. Dit heeft grote consequenties voor de houtvoorziening van de huidige houtverwerkende industrie en de uitbreiding daarvan. Over de genoemde veranderingen en over het verloop daarvan in de tijd geeft het MJB geen enkele informatie.

2.3 *De trend in de verwerking van hout gaat toenemend in de richting van het vervoeren en verspanen van hout en daarop wordt niet voldoende ingespeeld in het MJB.*

In de geïndustrialiseerde wereld is reeds nu het verbruik van hout voor de papier-, karton-, vezelplaten- en spaanplatenfabricage groter dan dat voor de productie van gezaagd hout en finer terwijl het verschil verder toeneemt. Ook voor andere doeleinden zal om redenen van verschillende aard, o.a. de beschikbaarheid van hout en de produktiviteit van de verwerking, het geheel of deels verspanen van hout toenemen. Binnen de categorie gezaagd hout neemt de verwerking via profielverspanning sterk toe en zullen ook anderszins verschuivin-

gen optreden. Deze ontwikkelingen impliceren een voorkeur voor houtsoorten met veelzijdige toepassingsmogelijkheden en een voorkeur voor zachte houtsoorten met een relatief gering energieverbruik.

3 Wij onderschrijven het streven van de regering naar een economisch gezonde basis van het Nederlandse bos maar constateren tegelijk dat een aantal beleidsvoornemens in het MJB daarmee in het geheel niet rijmt. Dit achten wij onaanvaardbaar.

Het streven naar een economisch gezonde basis van het bos staat haaks op de realiteit van een aantal beleidsvoornemens, waarvan wij de negatieve consequenties eerder hebben vermeld bij de punten 1 en 2. Dit leidt tot de volgende constatering.

3.1 *Het voornemen om 11% van het Nederlandse bosareaal aan de houtproductie te onttrekken is niet verantwoord.* Dit blijkt uit hetgeen in punt 1.1. is gezegd. Bovendien is deze 11% in zoverre misleidend dat de aan de productie te onttrekken oppervlakte vrijwel volledig in het bestaande bosareaal moet worden gezocht terwijl het genoemde percentage is berekend over dit areaal plus de uitbreiding van het bosareaal van de overheid met 35.000 ha. Daarmee is het feitelijke percentage niet 11 maar 12½. Om dezelfde reden is het in 4.2 genoemde percentage dat het accent natuur krijgt niet 18 maar ruim 20%.

3.2 *Het accent natuur is in het MJB zwaar overgeaccentueerd met nadelige repercussies voor andere bosfuncties.* Dat geldt niet alleen voor de 18% (in werkelijkheid 20%) die het accent natuur krijgt, maar ook de 61% waar het accent natuur zogenaamd nevenschikt is aan andere functie-accenten. In feite wordt in ruim 80% van het Nederlandse bosareaal een beheer verplicht of wenselijk geacht (pag. 54 MJB) dat beperkend is voor andere bosfuncties en dat een negatieve tot een zeer negatieve invloed heeft op de houtopbrengst en daarmee op de bedrijfseconomische uitkomsten van het bos. *Dit achten wij onaanvaardbaar.*

3.3 *Wij hebben overwegende bezwaren tegen het beleidsvoornemen dat de oppervlakte bos met een omloop langer dan 80 jaar zal toenemen van 30 naar 83%.* Deze omloopverlenging betekent een aanzienlijke verlaging van de houtproductie die van structurele aard is. Dit is reeds aangetoond in punt 1.2. Het MJB zelf geeft in de omvang van dit effect en in het verloop daarvan geen enkel inzicht. Het MJB werkt bovendien wat betreft de bedrijfseconomische gevolgen van lange omlopen verwarrend in de hand doordat het bij de bosdoeltypen bedrijfsuitkomsten vermeldt die geen rekening houden met rentekosten. *Daardoor wordt het bedrijfseconomische effect van omloopverlenging volledig verdoezeld hetgeen in het kader van een economisch gezond bosbouwbeleid niet verantwoord is.*

4 De in het voorgaande getrokken helaas negatieve conclusies met betrekking tot houtproductie en houtvoorziening zijn hoofdzakelijk het gevolg van de al eerder genoemde ongewenste overaccentuering van

de functie natuurbehoud in het MJB.

Dit blijkt uit de volgende passage in het MJB zelf (pag. 105): „Het door de regering gekozen beleidsuitgangspunt dat de mogelijkheden voor de ontwikkeling van de natuur een grotere nadruk dienen te krijgen komt niet alleen tot uitdrukking in het toekennen van een accent natuurbehoud, met of zonder houtoogst, aan bepaalde delen van het bosareaal. Ook over het totale bosareaal gezien worden bij de realisering van de gekozen bosdoeltypensamenstelling, in aanzienlijk grotere mate dan tot dusverre het geval was, de natuurbehoudsdoelstellingen gerealiseerd. In vergelijking met de huidige situatie zal bijvoorbeeld op lange termijn het aandeel inheemse loofboomsoorten toenemen van 26% tot 45% en zal het aandeel gemengde bossen toenemen van 16% tot 59%. Ook zal een kleinschaliger opstandsstructuur tot stand worden gebracht en zullen de omlopen worden verlengd.” *Een dergelijke beleidsverandering mag echter nooit gerealiseerd worden zonder dat eerst de consequenties daarvan voor andere bosfuncties zijn berekend en aldus in de discussie over het MJB kunnen worden meegenomen. Inzicht in die consequenties is in het MJB niet gegeven.*

5 Het voorgaande handelde in belangrijke mate over het bestaande bosareaal, dus over de realiteit van nu. Wij hebben met grote instemming kennis genomen van het streven van de regering naar uitbreiding van het bosareaal en van de oppervlakte weg- en grensbeplantingen.

Wij hebben goede nota genomen van het feit dat het beleid er op is gericht om in de toekomst aanvullende maatregelen te nemen teneinde tot een 25% dekking van de nationale houtbehoefte te komen. In het belang van een duidelijk inzicht in het regeringsbeleid op langere termijn achten wij het van groot belang dat *zo spoedig mogelijk klaarheid wordt verschaft wat deze aanvullende maatregelen inhouden.*

6 Het MJB is naar onze mening te vaag ten aanzien van de realisering van de uitbreiding van het bosareaal en van de weg- en grensbeplantingen.

In dit verband een aantal opmerkingen.

6.1 *Veel meer dan in het MJB is geschied (in feite is het daar nauwelijks geschied!) moet een koppeling tussen het bosuitbreidingsbeleid en het landbouwstructuurbeleid worden gelegd.* De landbouw verkeert, doordat hij in sterke mate protectie ondervindt, bij het bodembebruik in een zeer gunstige concurrentiepositie tegenover de bosbouw die zijn produkten op een vrije markt moet afzetten. Zowel de opbrengsten in de landbouw als, indirect, de prijzen van landbouwgronden worden in sterke mate bepaald door het steun- en prijsbeleid van de overheid. Bosuitbreiding kan dan ook alleen een reële kans krijgen als diezelfde overheid, zich bewust van de noodzaak de nationale houtproductie op te voeren maar anderzijds ook van de volledig onvergelykbare positie van land- en bosbouw, bereid is om daaruit de noodzakelijke conclusies te trekken ten aanzien van het

toe te passen instrumentarium. Inpassing van het bebosingsbeleid in het landbouwstructuurbeleid zou in dit verband zeer positief kunnen werken, waarbij mede de overschottenproblematiek in de overwegingen moet worden betrokken.

6.2 *Het is onaanvaardbaar dat een derde van de 35.000 ha aanvullend overheidsbos pas in de volgende eeuw zal worden aangelegd*, dit in afwijking van eerder geuite beleidsvoornemens. In elk geval zouden dan alternatieven in overweging moeten worden genomen. Een van de belangrijkste oplossingen biedt inpoldering van de Markerwaard op zo kort mogelijke termijn. Verder moet worden overwogen een extra stimulering van bosaanleg door particulieren.

6.3 *Het MJB dient indicaties te geven hoe de regering een overigens wél door haar gesignaleerd probleem, namelijk de remmende invloed van bestemmingsplannen op de uitbreiding van het bosareaal, wil oplossen*. Naar onze mening is over deze kwestie een spoedig overleg en een consensus tussen de betrokken departementen nodig. Het gevaar is nu aanwezig en dus de vrees van grondeigenaren reëel dat, als het bos eenmaal is aangeplant en op een aantrekkelijke wijze opgroeit, daaraan via bestemmingsplanwijzigingen het predicaat natuurgebied wordt verleend wat grote consequenties zou hebben voor beheer en exploitatie van het bos.

6.4 *De als stimulans zo belangrijke bosbijdrageregeling moet onverkort ook voor die beplantingen worden ingesteld die vrijgesteld zijn van herplantplicht*.

6.5 *Wij achten het niet aanvaardbaar dat voor enkele van de meest produktieve bosdoeltypen (fijnspar, lariks, populier) geen subsidie in onrendabele werkzaamheden wordt gegeven* (pag. 127 MJB). De motivering die daarvoor wordt gebruikt is dat de regering deze bosdoeltypen „ongewenst” vindt, maar dat is niet met enig over-

tuigend argument omkleed.

6.6 *Er moet ook anderszins in een instrumentarium worden voorzien dat toereikend is voor de noodzakelijke stimulering van de houtproduktie in weg- en grensbeplantingen en voor de uitbreiding van die beplantingen*. Gezien de belangrijke bijdrage die deze beplantingen, blijkens het MJB zelf, aan de toekomstige houtproduktie moeten leveren zijn duidelijke richtlijnen in het MJB voor de wijze waarop dit moet worden bereikt van het grootste belang. Die ontbreken in de beleidsvoornemens.

Het subsidie-instrumentarium, aangegeven in het MJB, is ten aanzien van de hiervoor genoemde uitbreiding absoluut ontoereikend.

7 De regionalisatie van het bosbouwbeleid neemt in het MJB een belangrijke plaats in. *Zonder de regionale bosplannen bij voorbaat af te wijzen constateren wij twee belangrijke leemten in de gedachtenontwikkeling zoals die bij de samenstellers van het MJB heeft plaats gehad*.

In de eerste plaats is nergens vermeld hoe men een nationaal houtproduktie- en houtvoorzieningsbeleid wil ontwikkelen via een regionale vaststelling van het bosbeheersbeleid in de betrokken provincies. Dit lijkt uitermate moeilijk te realiseren maar daarmee staat of valt wel de mogelijkheid tot een effectief en vertrouwenwekkend beleid te komen met betrekking tot de voorziening van ons land met Nederlands hout.

In de tweede plaats is niet aangegeven hoe ongewenste ontwikkelingen in het regionale bosbouwbeleid, ongewenst vanuit het nationale belang, kunnen worden voorkomen of bijgesteld. Zonder verwijzing van de Boswet ontbreekt daarvoor het mechanisme.

Hierin dient meer duidelijkheid te komen.